

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 23/2002 vp

Hallituksen esitys laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta

Ympäristövaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 27 päivänä marraskuuta 2002 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta (HE 251/2002 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi ympäristövaliokuntaan samalla määrännyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausunto ympäristövaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- maa- ja metsätalousministeri Jari Koskinen,
- maa- ja metsätalousministeriö

- ympäristöministeri Jouni Backman ja hallitusneuvos Hannu Karjalainen, ympäristöministeriö
- ympäristölakimies Kurt Hemnell, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- ympäristöpäällikkö Jouko Kostamo, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
- pääsihteeri Esko Joutsamo, Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- lakimies Helena Ålgars, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Maanomistajain Liitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan luonnonsuojelulakiin tehtäväksi eräitä kiireellisiksi katsottavia muutoksia. Lakiin ehdotetaan tehtäväksi ensinnäkin uudesta perustuslaista johtuvat muutokset. Lakia ehdotetaan tarkistettavaksi myös Euroopan yhteisön komission Suomelle tekemän huomautuksen johdosta.

Lisäksi ehdotetaan päättävältä eräissä asioissa siirrettäväksi valtioneuvoston yleisis-

tunnolta ympäristöministeriölle. Lajisuojaan liittyvistä vaihdannan kielloista annettavien poikkeusten myöntäminen ehdotetaan siirrettäväksi Suomen ympäristökeskukselta alueellisille ympäristökeskuksille.

Ehdotettu laki on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Natura 2000 -verkostoon sisällytettyä aluetta koskevien luonnontieteellisten tietojen tarkistaminen

Lakiehdotuksen 64 §:ään sisältyy Natura 2000 -verkostoa koskevia säännöksiä. Esityksessä pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jonka mukaan Natura 2000 -verkostoon sisällytettyä aluetta koskevien luonnontieteellisten tietojen tarkistamisesta päättäisi ympäristöministeriö.

Valiokunta toteaa, että luontotyyppien ja luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta annetun neuvoston direktiivin (92/43/ETY), ns. luontodirektiivin, luontotypit ovat ominaispiirteiltään yleensä pysyviä, kuten ensisijaisesti suojeltu luontotyyppi keidassuo. Näilläkin luontotyypeillä lajisto kuitenkin muuttuu kaiken aikaa populaatioekologisten lakien mukaisesti. Ensisijaisesti suojelluissa luontotyypeissä on mukana myös ominaispiirteiltään muuttuvia luontotyyppejä, kuten boreaalinen luonnonmetsä, johon sisältyy erilaisia puuston luontaisia kehitysvaiheita. Lajiston esiintyminen näillä alueilla muuttuu luonnollisesti myös tämän kehityksen myötä. Myös tietopohja Natura-alueista lisääntyy koko ajan alueita koskevien lajistoinventointitietojen tarkentuessa. Näin ollen luontotyyppi- tai lajitietoja voidaan joutua tarkistamaan.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin erityistä huomiota siihen, että muuttuneet tiedot ovat metsänomistajalle hyvin merkityksellisiä ja ne vaikuttavat metsissä tehtäviin toimenpiteisiin alueilla, joilla metsänkäsittely voisi Natura-arvioinnin mukaan merkittävästi vaarantaa niiden lajien tai luontotyyppien suojelua, joiden takia alue on otettu valtioneuvoston hyväksymään suojeluohjelmaan. Muuttuneet tiedot voivat syventää tai lieventää vaadittavan suojelun tavoitetta ja ankaruusastetta.

Valiokunta katsoo, ettei päätöksenteon siirtäminen ympäristöministeriölle saa heikentää maanomistajien oikeusturvaa. Esityksen perus-

telujen mukaisesti maanomistajia ja muita, joiden oikeuteen tai etuun asia saattaa vaikuttaa, on kuultava hallintomenettelylain (598/1982) mukaisesti ennen päätöksentekoa. Lisäksi ympäristöministeriön päätöksestä tulee voida valittaa, kuten valtioneuvoston yleisistunnonkin päätöksestä, korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Pykälän 3 momentin viittaussäännöstä onkin esityksessä ehdotettu tältä osin täydennettäväksi. Valiokunta viittaa ehdotetun säännöksen osalta lisäksi perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 68/2002 vp — HE 251/2002 vp) esitettyihin näkökohtiin.

Euroopan yhteisön lajisuojelua koskeviin erityissäännöksiin liittyvä korvaustarve

Valiokunta toteaa, että luonnonsuojelulain 49 §:ssä on Euroopan yhteisön lajisuojelun erityissäännöksiä. Pykälän mukaisesta suojelusta valtiolla ei ole velvollisuutta korvata kiinteistön omistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle mahdollisesti aiheutuvaa haittaa toisin kuin on esimerkiksi luonnonsuojelulain 47 §:n mukaisten erityisesti suojeltavien lajien kohdalla. Metsätaloudessa 49 § on tähän asti koskenut lähinnä liito-oravan suojelua. Jatkossa asia saattaa jossain määrin koskea myös esimerkiksi lepakoita tai vastaavia muita nisäkkäitä.

Valiokunnalle toimitetussa selvityksessä on tuotu esiin, että liito-orava on ollut metsätaloudessa erityishuomion kohteena jo 1990-luvun alusta alkaen. Sen elinolojen turvaamiseksi on laadittu 1990-luvun lopulla käytäntöön soveltuvat metsänkäsittelysuositukset säästöpuuryhmiin ja ekologisine yhteyksineen. Ohjeet ovat olleet osa FFCS-metsäsertifiointijärjestelmää.

Kun Euroopan komissio käynnisti valvontamenettelyn liito-oravan suojeluasiassa, maa- ja metsätalousministeriö kokosi työryhmän (liito-oravatyöryhmä 2002), joka jätti yksimielisen raportin asiasta 13.12.2002 (työryhmämuistio MMM 2002:21). Työryhmä korosti sitä, että liito-oravan asema luontodirektiivin liitteen IV (a) lajiluettelossa on arvioitava uudelleen muun

muassa liito-oravan suojelutarpeita koskevan uusimman tutkimustiedon perusteella.

Luontodirektiivin 12 artiklan tulkintaohjetta laaditaan parhaillaan jäsenmaiden ja komission yhteistyönä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan on kuitenkin epävarmaa, miten eri mais-sa suhtaudutaan esimerkiksi liito-oravan tyyppi-sen lajin poistamiseen luontodirektiiviliitteestä IV. Liitteen luettelo on EU-maiden yhteinen ja Suomi on nykyisistä EU-maista ainoa, jossa lii-to-oravaa esiintyy. Näin ollen luontodirektiivin mukaan Suomella on ainakin toistaiseksi vastuu liito-oravan suojelusta koko nykyisen EU:n alueella.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan luontodirektiivin sanonta lajien lisääntymis- ja levähdyspaikoista on tullut sellaisenaan luon-nonvaraisten lintujen suojelusta annetusta neu-voston direktiivistä (79/409/ETY) eli ns. lintudi-rektiivistä. Siinä levähdyspaikalla tarkoitetaan lintujen muuttoon liittyviä, yleisesti tunnettuja levähdysalueita. Luontodirektiivin ao. kohta koskee etenkin nisäkkäitä. Nisäkkäiden osalta levähdyspaikka on kuitenkin käsitteenä epäsel-vä. Näin ollen levähdyspaikan hävittäminenkin on epäselvä käsite.

Liito-oravatyöryhmän muistiossa on korostet-tu sitä, että liito-oravan lisääntymis- ja levähdys-paikkojen hävittäminen ja heikentäminen este-tään ja lajin suotuisa suojelun taso turvataan käytännön metsätaloudessa joustavasti ja tulok-sellisesti ensi sijassa tehostamalla tiedonkulkua ja toiminnan ohjausta kaikkien toimijoiden välil-lä, metsä- ja ympäristöammattilaisten koulutus-ta sekä metsänomistajien neuvontaa ja tiedotus-ta. Muistiossa kiinnitetään kuitenkin huomiota siihen, että luonnonsuojelulain mukaan liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan suojelus-ta ei makseta korvauksia, mikä koetaan usein

epäoikeudenmukaiseksi. Rajauksissa ei aina ole ollut kyse lain tarkoittamassa muodossa pieni-alaisista paikoista, vaan toimintarajoitukset ovat saattaneet yksittäistapauksissa käsittää jopa useita hehtaareita, kun leimikossa on ollut usei-ta liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Tämä voi merkitä metsänomistajalle useiden kymmenien tuhansien eurojen menetyksiä. Liito-oravametsikön puuston tai metsäpalstan myynti saattaa vaikeutua tai alueen arvo laskea käyttörajoitusten myötä. Myös hakkuut saatta-vat keskeytyä pitkäksi ajaksi, mikäli hakkuista tehdään esimerkiksi tutkintapyyntö poliisille.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta pitää-kin tarpeellisena, että luonnonsuojelulain sään-nöksiä liito-oravan ja vastaavien lajien suojelua koskevissa tilanteissa, joissa taloudelliset vaiku-tukset suojelusta ovat maanomistajille merkittä-vät, tarkistetaan. Valiokunta katsoo, että liito-oravan suojelu kuuluu ensisijaisesti luonnonsuo-jelulainsäädännön piiriin ja liito-orava tulee ns. direktiivilajina (luonnonsuojelulain 49 §) saat-taa rajaus- ja korvausperusteiden osalta samaan asemaan kuin erityisesti suojellut lajit (luon-nonsuojelulain 47 §). Sen vuoksi on tärkeää, että asiaa koskevia luonnonsuojelulain säännöksiä (luonnonsuojelulain 53 §:n korvaussäännökset mukaan lukien) muutetaan tässä tarkoituksessa. Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että ympäristöhallinnossa ei ole toistaiseksi osoitettu varoja liito-oravan suojelusta johtuviin korvauksiin.

Lausunto

Lausuntonaan maa- ja metsätalousvaliokunta kunnioittavasti esittää,

että ympäristövaliokunta ottaa huo-mioon, mitä edellä on esitetty.

MmVL 23/2002 vp — HE 251/2002 vp

Helsingissä 30 päivänä tammikuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Timo Kalli /kesk	Esa Lahtela /sd
vpj.	Kari Rajamäki /sd	Eero Lämsä /kesk
jäs.	Hannu Aho /kesk	Pertti Mäki-Hakola /kok
	Nils-Anders Granvik /r	Olli Nepponen /kok
	Pertti Hemmilä /kok	Erkki Pulliainen /vihr
	Tapio Karjalainen /sd	Unto Valpas /vas
	Marja-Leena Kemppainen /kd	Lasse Virén /kok.
	Katri Komi /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Valiokunnan enemmistön näkemyksestä poiketen ympäristövaliokunnalle annettavassa lausunnossa olisi tullut antaa selväpiirteinen tuki hallituksen esityksen mukaiselle lakiehdotukselle, koska perusteellisessa asiantuntijakuulemisessa ei tullut esille mitään sellaista varteenotettavaa, joka olisi peruste muunlaiselle mielipiteelle.

Valiokunnan enemmistö antoi lausunnon erikoisesti sellaisesta, mitä hallituksen esityksessä ei lainkaan käsitellä eli korvausvelvollisuudesta kiinteistön omistajalle tai erityisen oikeuden haltijalle mahdollisesti aiheutuvasta haitasta esi-

merkiksi sovellettaessa ns. lintudirektiiviä käytäntöön.

Valiokunnan enemmistöä kiinnosti erikoisesti liito-orava. Testatakseni sitä, mihin valiokunnan enemmistö oikein pyrkii, ehdotin seuraavaa muotoilua lausuntoon "Nisäkkäiden osalta levähdyspaikka voi kuitenkin osoittautua epätaräksi, minkä merkitys tulee esille muun muassa silloin, jos levähdyspaikka hävitetään". Kun tätä muotoiluakaan valiokunnan enemmistö ei voinut hyväksyä, vakuutuin siitä, että enemmistön perusteet olivat kestäättömät.

Helsingissä 30 päivänä tammikuuta 2003

Erkki Pulliainen /vihr